

Franstalige universitaire instellingen reflecteren over uitgangspunten De C van UCL op de wip

Guido Dierickx
Tertio, 19/11/08

De Franstalige Gemeenschap heeft besloten haar universitaire instellingen te doen opgaan in drie grote koepels: een katholieke, een vrijzinnige en een officiële. De katholieke koepel zou naast de Université catholique de Louvain (UCL) ook de universitaire instellingen van Namen, Bergen (FUCAM) en Brussel (Saint Louis) omvatten. Die hervorming zette een heftig debat in gang.

Zo kun je betreuren dat de federaties door levensbeschouwelijke grenzen worden afgebakend. Het onderscheid en de rivaliteit tussen katholieke, vrijzinnige en « neutrale » universiteiten worden daardoor bestendigd. Tussen streekgebonden universiteiten, elk met een eigen hinterland, zou de competitie wellicht minder levendig zijn. Maar is een zekere pluralistische competitie niet wenselijk? Maar over dat ook bij ons zeer bekende debat willen we het hier niet hebben.

Recentelijk heeft deze hervorming evenwel aanleiding gegeven tot een nieuw en heftig debat. Enkele academici, onder wie Philippe Van Parys, stellen immers voor de C van UCL te schrappen en hun universiteit opnieuw de Université de Louvain te noemen, een naam die ze gedurende eeuwen heeft gedragen. Een andere naam mag ook, als die maar is gezuiverd van confessionele connotaties. Een delicaat voorstel in een gemeenschap waar men nog niet zo lang geleden het confessionele karakter van de PSC en van de katholieke scouts onzichtbaar heeft willen maken.

Hinder

De motivering van de initiatiefnemers is vooral pragmatisch. Volgens het besluit van de Franstalige Gemeenschap zouden de kleinere universitaire instellingen de naam van de grote leidinggevende universiteit overnemen, met toevoeging van de plaatsnaam van hun lokale campus. Dat wordt dan bijvoorbeeld UCL/Namur. Is dat niet wat neerbuigend? Waarom zou de UCL ook niet afstand nemen van de eigen naam en een nieuwe kiezen?

Een andere pragmatische overweging heeft een groter gewicht. Ambitieuze universiteiten moeten aansluiten bij grote internationale netwerken. Ambitieuze is de UCL zeker. Ze wil meespelen in de universitaire Champions League, met partners als Harvard ? waar Van Parys gastdocent is ? en ondervindt daarbij hinder van het katholieke etiket. Haar vertegenwoordigers moeten telkens weer uitleggen dat dit etiket geen symptoom is van intellectuele bekrompenheid, noch van materiële bescheidenheid.

Vooroordelen

De initiatiefnemers wijzen erop dat de grote katholieke universiteiten in Noord-Amerika, zoals Georgetown en Laval, ook niet met een katholiek etiket naar buiten komen, wat niet wil zeggen dat ze hun confessionaliteit opgeven. Iedereen weet wel dat ze ?katholiek?

zijn. Daar kan een geoeffend waarnemer trouwens moeilijk naast kijken als in de naam van de universiteit woorden voorkomen zoals « Notre Dame » of « Loyola ».

Maar overtuigt dat argument echt? Het is waar dat in sommige kringen een odium is verbonden aan het woord « catholic ». Dat vooroordeel heeft een taai leven in landen met een protestantse traditie en met nogal wat fundamentalistische instellingen. Moet een katholieke universiteit aan dat vooroordeel toegeven? Of moet ze het ontzenuwen door de kwaliteit van haar onderzoek en onderwijs? Vanuit het perspectief van de katholieke gemeenschap zou dat laatste van meer moed getuigen. Maar moed is duur en brengt niet veel op, althans niet op korte termijn.

Haat

De principiële motieven geven aanleiding tot meer gepassioneerde reacties. Veel deelnemers aan het debat zijn voor het behoud van de C, omdat ze katholiek zijn en hun UCL een warm hart toedragen. Andere zijn tegen de C, omdat ze antikatholiek zijn en de katholiciteit overal zo onzichtbaar mogelijk willen maken. De C van UCL moet in dezelfde vergeetput als die van de PSC en die van de (vroeger) katholieke scouts. De deelnemers aan het debat worden al gauw erg hatelijk. Het zou interessant zijn te onderzoeken welke clichés daarbij telkens weer worden bovengehaald en aan welke kant de meeste hatelijke reacties voorkomen. Bij de kampioenen van de vrije gedachte, dacht u? En is het niet verbazend dat zoveel secularisten zich met de beleidsopties van de katholieke universiteit willen bemoeien? Ze verheffen hun stem in een vergadering van aandeelhouders zonder zelf aandelen te bezitten.

Personeel zonder C

Ernstiger is het argument dat de C van UCL een ambitie uitdrukt die de universitaire gemeenschap niet langer kan waarmaken. De universiteit moet dat in alle bescheidenheid durven toe te geven. Trouwens, zou ze minder katholiek zijn zonder die C? Neen, zeggen Van Parys en de zijnen, want haar katholiciteit kan opgenomen blijven in het charter van de universiteit: minder publiek zichtbaar, maar niet minder verplichtend. En ze hangt in werkelijkheid vooral af van wat de universiteit te bieden heeft door haar personeel, haar onderzoek en onderwijs.

Welnu, hoe staat het met dat personeel? Het is onmiskenbaar minder katholiek dan vroeger, hoewel militante atheïsten vooralsnog weinig talrijk zijn en zelden boven water komen. Voor de studenten zou overwegend katholiek personeel alvast geen probleem vormen, ook niet voor de generatie moslims die zich aandient. Zoals vele andere studenten kunnen die zich beter vinden in een universiteit met een duidelijke identiteit dan met een vage neutraliteit en een verborgen agenda. Als die moslims vooral voor de Université Libre de Bruxelles (ULB) kiezen, wordt hun keuze meer ingegeven door de geografische vestiging van die universiteit dan door haar vrijzinnigheid. Wat levensbeschouwing betreft, geldt voor vele moslims ?liever te katholiek dan te vrijzinnig?. Natuurlijk kan een grote, op onderzoek gerichte universiteit in haar personeelsbeleid niet dezelfde aandacht besteden aan de ?levensbeschouwelijke

kwaliteit? als een kleine, op onderwijs gerichte universiteit. In dat opzicht vormt de 'C' voor de UCL een groter probleem dan de 'Notre Dame' voor de universitaire instelling van Namen.

Reflectie

De kern van het probleem gaat over het onderwijsaanbod van de universiteit. Jammer dat de deelnemers aan het debat daarvoor weinig aandacht hebben. Ze schijnen klakkeloos aan te nemen dat de universiteit in het onderwijsaanbod geen keuze heeft: 'Er is nu eenmaal geen confessionele en geen vrijzinnige wetenschap.' Insiders weten evenwel beter. Het curriculum is als het ware gemarineerd in levensbeschouwelijke postulaten en duidingen, zij het in sommige faculteiten meer dan in andere: bij de filosofen en de historici meer dan bij de wiskundigen en de ingenieurs.

Hoe komt het toch dat clichés zoals de « duistere (katholieke) middeleeuwen » en het genetische determinisme zo'n taai leven leiden? Neen, de levensbeschouwelijke optie van een universiteit komt niet alleen tot uiting in het opleggen van een vak 'religie' en in de steun voor een faculteit theologie. Ze blijkt ook uit de vooroordelen die in het onderwijs en het onderzoek worden verwerkt. Die vermijden kun je niet. Je kunt ze alleen expliciet maken en verantwoorden. Dat belooft een universiteit die zich confessioneel noemt. De kern van het probleem is dat ze die belofte moet doen, maar ze niet helemaal waar kan maken. De reflectie over de eigen uitgangspunten vraagt veel, misschien te veel van studenten en professoren. Dat kunnen ze weten in een universiteit die, zoals de Universiteit Antwerpen, actief pluralistisch wil zijn.